

УДК 316.658:327.88-043.2](477:470) "654" (045)
DOI <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.28>

В. П. Таркін

orcid.org/0000-0002-1754-9046

аспірант кафедри політичних теорій

Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ РФ ТА УКРАЇНСЬКИЙ СПРОТИВ

Інформаційні війни – не лише складова теоретичних розробок, але й глибока соціально-політична проблема, яка призводить до усвідомленої потреби вироблення методів протидії з урахуванням вимог часу. В реаліях повномасштабного вторгнення РФ, інформаційна війна стала повноцінним елементом російсько-української війни, що слугує різним політичним цілям: ведеться в освітній, соціальній, військовій, духовній сферах. Стратегія реалізується сучасними способами – широким простором можливостей інформаційно-психологічної війни та масштабними кібератаками.

Феноменальність комплексного розуміння сучасних інформаційних війн полягає у тому, що одне поняття, по суті, акумулює у собі два їх різні види: інформаційно-психологічну та інформаційно-технічну війни: «виходячи з того, що основними об'єктами інформаційного протиборства є, з одного боку, інформаційно-технічні системи різного масштабу і призначення, а з іншого – інформаційно-психологічні об'єкти, виділяються два основні напрями інформаційного протиборства – інформаційно-технічне та інформаційно-психологічне» (Певцов, Гордієнко, Залкін та ін., 2017, с. 54); «на нашу думку, сьогодні інформаційна війна як реальна практика проявляється у двох просторових вимірах: як війна у кіберпросторі і як війна у просторі смислів. Перша проявляється у кіберзагрозах, порушенні інформаційних комунікацій, спробах державного регулювання інтернету, утворенні цифрових монополій тощо. Друга є війною контенту та боротьбою за контроль над каналами його розповсюдження» (Мамонтова, 2018). Практика російсько-української війни збагатилася знаннями обох підходів.

Розглядаючи специфіку російської інформаційно-психологічної агресії, перш за все відзначимо, що, на наш погляд, *інформаційно-психологічна війна* – це інструмент впливу політичної, військової, економічної, ідеологічної дії, логічне застосування якого дозволяє впливати на формування громадської думки (у т.ч. викликати інакомислення, невдоволення чи навпаки – підтримку у населення), захищати національні інтереси шляхом зниження морального духу, бойової ефективності ворогів та/або впливати на поведінку іноземних держав, неурядових організацій, окремих груп чи осіб.

В інформаційно-психологічній війні РФ використовує різні *ідеологеми* під якими розуміється «певна одиниця когнітивного рівня чи багаторівневий концепт, у структурі якого актуалізуються ідеологічно марковані концептуальні ознаки, що містять колективні, стереотипні, міфологізовані уявлення про владу, суспільство, інститути тощо» (Лютій, 2016). Так, із початку російсько-української війни, Росія просувала дезінформаційні наративи про «геноцид» – вбивства українськими військовими мирного населення на Донбасі; *міфологеми* – емоційно-забарвлені вирази із символічно-міфологічним характером позначають міфологічні сюжети, сцени, образи – «смерть», «воскресіння», «рай», «пекло» тощо; *інфологеми* – поняття, що «використовується для позначення неправдивої або викривленої інформації зазвичай свідомо створюваної політтехнологами для заміщення базових фактів артефактами...Завдання інфологем – формування викривленої картини світу, стійких стереотипних уявлень, ідеологічних міфів і под. із метою цілеспрямованого маніпулятивного впливу на свідомість і поведінку людей» (Вдовичин, Угрин, Шипунов, 2015, с. 156); *метафори*, які за словами Г. Добровольської є «не тільки засобами оформлення мовлення, а й способом пізнання навколишнього світу. Вони допомагають краще зрозуміти політичні явища, а також можуть впливати на людей» (Добровольська, 2017). Так, помилково опублікована й згодом видалена російська стаття «На-

стання Росії і нового світу», яка була присвячена успіху так званої «спецоперації в Україні» розпочинається із метафори «новий світ народжується на наших очах», крім того, у тексті можна зустріти такі: «відновлення історичної повноти», «історична відповідальність», «комплекс розділеного народу», «підвищення градусу супротиву», «європейський проєкт просто рухне», «побудова нового світового порядку», «епоха західного глобального господарювання» тощо.

Досліджуючи інформаційно-психологічну війну потрібно звернути увагу і на *пейоративи* (пейоративну лексику). Л. Білоконенко відзначає, що, «залежно від контексту, конкретна лексична одиниця може реалізовувати своє пейоративне значення, якщо структура цієї одиниці має емотивно-оцінний аспект» (Білоконенко, 2012), однак, основною ознакою пейоративнів залишається негативне ставлення до конкретних людей, країн чи подій і їх висловлення у формі, на кшталт: «Польща без мізків», «пан Зю», «НА Україні» тощо; *неологізми*, наприклад, «неонацизм»; *евфемізми* – «слово або вислів, троп, що вживається для непрямого, прихованого, зокрема пом'якшеного, ввічливого позначення певних предметів, явищ, дій, замовчування їх прямої назви» (Бовгиря, Кирилюк, 2019). Розповсюдженими в інформаційно-психологічній війні є такі евфемізми як «спеціальна військова операція»; *гіперболізацію* – ефект перебільшення, надмірності; в інформаційно-психологічній війні використовують як «хороші», «ідеальні» форми, які живлять внутрішні фантазії мас про «захист», «нову країну», так і максимально негативні гіперболи про «руїни», «крах», «вимирання», «знищення людства».

- Російські пропагандисти і дезінформатори використовують всі наявні технічні засоби. Загалом, до каналів або засобів інформаційно-психологічної війни можна віднести: Інтернет-ресурси (сайти, блоги); візуальні і звукові носії (телебачення, радіо, кінотеатр, документальні фільми, пісні, новини, ток-шоу); промови (концерти, особисті зустрічі із великою аудиторією, політичні події); мистецтво (картини, плакати); пресу і літературу (брошури, книги, газети, журнали).

Крім офіційної пропаганди та інших використовуваних методів, варто виділити декілька категорій акторів інформаційно-психологічної війни, які сприяють більш аргументованій популяризації тез на фоні російсько-української війни. По-перше, це добре відомі, «хороші» росіяни, які стоять на сторожі умиротворення, як спадкоємці пацифістів часів холодної війни; сюди ж можна віднести тих, хто наївно, щиро (чи ні) вважають, що переговори із Росією дозволять взяти ситуацію під контроль. Вони вважають себе реалістами і прагматиками, але їх реалізм зводиться до неможливості боротися із «другою армією світу». Їх пропаганда спрямована на те, щоб посіяти сумніви в ліберальних цінностях і відмінити санкції «хорошим» росіянам, які самі є жертвою тоталітарного режиму, «нічого не можуть зробити», але не повинні страждати і нести відповідальність за дії режиму. По-друге, «поміркovanі», що балансують між двома сторонами, для них не доліки завжди врівноважуються, а «захід не завжди правильно вчиняв із Росією». По-третє, не можна не згадати тих, хто напряду не знайомий із російською дійсністю і її діями, але чий антиамериканізм і сентиментальна ностальгія за СРСР влучно доповнюють лінію інформаційно-психологічної війни.

Можливості оборони в інформаційно-психологічній війні РФ – питання, що намагалося знайти своє вирішення у науковій літературі: Г.В. Сасин ще у 2015 р. у своїй науковій роботі відзначала, що «для захисту інформаційного простору та національної безпеки України необхідним є: зміна інформаційної політики (як зовнішньої, так і внутрішньої) ...просування української інформації на територію агресора, використовуючи при цьому сучасні технології; здійснення обмеження російської інформації...» (Сасин, 2015).

У дослідженнях приділялася увага і протидії окремим методам інформаційно-психологічної війни. Так, наприклад, В.І. Маляренко констатувала, що: «...універсальних рецептів боротьби з фейками досі не існує. Загальноновизнаним залишається орієнтація на те, що еталоном захисту від деструктивної пропаганди та маніпуляції свідомістю людини є передусім міцність демократичних традицій кожного суспільства...». На думку М.В. Маркової: «в арсеналі сучасної людини існують різноманітні способи протидії ПІВ, серед яких максимально простими є критичне осмислення інформації, формування навичок позитивного мислення, інтелектуальна й фізична активність...» (Маркова, 2016).

На наш погляд, протидія інформаційній агресії РФ полягає не тільки у безумному і невпинному виправленні брехні і спростуванні сфабрикованих наративів, а також просуванні

послідовного і позитивного дискурсу, заснованого як на правді, так і на цінностях, що принципово розрізняють демократію і диктатуру, демонструють привабливість проукраїнської моделі. Недостатньо реагування, потрібні нові правила, власний проукраїнський дискурс, по суті, розгортання інформаційної війни проти РФ не лише в аспекті оборони, але й контрнаступу. Розглянемо, що уже втілено на другому році повномасштабної російської агресії, адже парадокс полягає у тому, що країна на яку напали повинна робити більше, ніж агресор, аби продемонструвати свою правоту.

По-перше, невпинне виправлення і встановлення фактів щодо російського вторгнення. Так, наприклад, названі російськими пропагандистами фейками страшні події у Бучі 2022 року, документування військових злочинів Росії, зроблено українською владою разом із західними партнерами.

По-друге, українські наративи зводяться до благородної справи самооборони країни, варварства російського вторгнення та нестійкості і необґрунтованості російської військової стратегії. Важливою у цьому аспекті є робота Центру протидії дезінформації при РНБО України (7 травня 2021 року Президент України Володимир Зеленський підписав Указ № 187/2021 «Питання Центру протидії дезінформації», яким затвердив Положення про ЦПД).

Центр протидії дезінформації при РНБО України згідно Указу Президента України № 187/2021 «Питання Центру протидії дезінформації»: «забезпечує протидію як наявним, так і прогнозованим загрозам нацбезпеці та національним інтересам в інформаційній сфері, виявляє та протидіє дезінформації, пропаганді, деструктивним інформаційним впливам і кампаніям, а також має запобігати спробам маніпулювання громадською думкою». Центр займається і просвітницькою роботою, так, на сторінках сайту можна знайти пояснення **термінів** найбільш придатних до використання щодо російської аудиторії «псевдопатріотизм як деструктивна ідеологія РФ», «псевдоевакуація як механізм терору», «емоційний фейк» тощо.

Важливим кроком стало і прийняття закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора)» від 3 березня 2022 р., яким було внесено зміни до низки законів України і: «встановлення в них заборон щодо: виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України у 2014 році, у тому числі, шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України, як «внутрішнього конфлікту», «громадянського конфлікту», «громадянської війни», заперечення тимчасової окупації частини території України; глорифікації осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України у 2014 році... у тому числі, шляхом їх визначення як «повстанці», «ополченці», «ввічливі військові люди» тощо.

По-третє, розвінчування підступних принижувальних дискурсів щодо історичних фактів: маси погано знають історію і часто повторюють тези із російської пропаганди.

Робота у напрямі встановлення історичної правди, нагадування фактів, а також систематична відповідь, у тому числі на політичному рівні.

Нагадування фактів відбувається аби протистояти псевдореалістичному дискурсу і показати його небезпеку. Не дивлячись на той факт, що утворення України випередило створення Російського царства на декілька століть, президент Росії регулярно відкидає той факт, що Україна – повноцінна нація. Ці твердження на кшталт «Україну створив Ленін в 1922» стали лейтмотивом у спробах позбавлення України права на незалежність, якщо не на існування. Відзначимо, що навіть політика СРСР була не настільки категоричною і Україна як держава із віковими традиціями визнавалася: так, у газеті «Радянський патріот» 1979 р. є стаття із заголовком «Испытанная в веках. К 325-летию воссоединения Украины с Россией» (Збанацкий, 1979, с. 2), хоча історія, подана у ній, безумовно, спотворена.

По-четверте, безумовно, демократії не повинні мовчати перед лицем своїх противників із їх фанатичними, гомофобними, антинауковими основами. Лідери повинні реагувати на кожного, хто виступає проти цінностей свободи.

Особа президента В. Зеленського відіграє не останню роль в цій інформаційній війні, адже він регулярно висвітлює правдиву версію війни і розвінчує російські міфи, а його відео із прямих етерів перших днів повномасштабного вторгнення стали символом хоробрості і націо-

нальної єдності. Інформаційна війна, що ведеться уже проти РФ повинна виявити справжню жертву цієї війни, якою є Україна й агресора, який повинен заплатити за своє вторгнення.

По-п'яте, поступове вирішення питання монументальної пропаганди. Пам'ятник – один із способів донести ключові політичні ідеї до мас, це політично умотивована ікона, що у руках російської пропаганди покликана заплутати людей, як це було, наприклад, в Одесі із пам'ятником Катерині II, яка символічно закріпила приналежність міста до Росії, що не відповідає дійсності, однак, міцно ушлелось у реальність навіть деяких містян. Тому знищення візуальних образів державних діячів, що або дуже умовно, або взагалі не відносяться до країни, або є символом її імперського чи радянського минулого видається одним із ефективних способів протидії російській інформаційно-психологічній війні.

Набагато більшу складність викликає розуміння «інформаційно-технічної війни» («кібервійни»). Перспектива глобальних «кібервійн» – «віртуальний соціум повинен бути готовий до організованих політичних акцій та запобігання реальній загрозі виникнення «кібервійни» (Прохоренко, 2021, с. 165) – відкрила нові сценарії загроз, які тепер існують паралельно із можливістю ядерного знищення людства: за цією логікою, існує загроза знищення цивілізації через руйнування критичної інфраструктури.

Ідейне поле у цьому контексті можна умовно розділити на два табори: перший – кібервійна існує, другий – кібервійна це певна умовність. Так, у Таллінському мануалі (Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations, 2017), робиться уточнення, що «кібервійна» вживається у чисто описовому, а не нормативному сенсі, а те, що Таллінський мануал є академічним, а не міжнародно-правовим актом, дозволяє дійти висновку, що «кібервійна» поки що не стала війною у розумінні міжнародного права, а є природнім становищем інформаційного суспільства, що добре характеризується тезою Т. Гоббса «боротьба всіх проти всіх».

Небезпечною «мілітаризації» кіберпростору, на наш погляд, ще не досягнуто, а часте використання терміна «кібервійна» для позначення всіх політично-мотивованих кібератак видається дещо перебільшеним, хоча, кожен такий випадок безсумнівно вказує на вразливість життя суспільства у цифрову епоху.

Разом з тим російські *кібератаки* становлять серйозну проблему для України і це, крім того, що на окупованих територіях Росія спрямувала інтернет-трафік та мобільний зв'язок через власні точки мережевої взаємодії. Л. Машмайер та М. Кавелті, відзначають: «перед вторгненням Росії в Україну ряд експертів передбачали кібервійну: масове використання російських наступальних кіберможливостей, аби «шокувати і залякати» обороноздатність України і підірвати її волю до війни. Деякі навіть вважали, що Росії не потрібне вторгнення, що вона може досягнути тих самих результатів завдяки кібервійні. Коли цього не відбулося, ті ж експерти передбачали, що Росія все ж застосує наступальні кіберможливості не лише проти України, але й проти Заходу і його критичної інфраструктури як покарання за санкції і підтримку України... Деякі говорять, що мали рацію і кібервійна тут, за винятком того, що загрозу в Україні стримали і кібератаки було вчасно нейтралізовано» (Maschmeyer Lennart, Dunn Caveltu Myriam, 2022). Потрібно відзначити, що Росія має неабиякий кіберпотенціал і досвід у нанесенні кібератак. Наприклад, атаки за типом DDoS було застосовано в Естонії у 2007 році при кібернападі на сайти державних і приватних організацій, великих банків та парламент на фоні загострення відносин між Росією та Естонією у зв'язку із перенесенням пам'ятника радянським воїнам (неофіційна назва – «Бронзовий солдат») у Таллінні.

У Вікіпедії стаття під назвою «Російсько-українська кібервійна» показує хронологію із 2013 р., а 28 лютого 2023 р. СБУ повідомила, що «російські хакери здійснюють кожного дня у середньому понад десять кібератак на Україну» (Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України, 2023); типовими є також повідомлення на кшталт: «Кібератаки росіян були перенаправлені з військових цілей на комерційний, енергетичний, фінансовий, телекомунікаційний і державний сектори» (УНІАН: інформаційне агентство, 2023); «42 кіберзлочини проти медіа Кібератаки, піратство, погрози, атаки на сторінки медіа в соціальних мережах... Інформаційна війна поширюється в Інтернеті. За рік було зафіксовано щонайменше 42 кіберзлочини. Останню кібератаку, яка була націлена на сайт українського інформаційного агентства «Укрінформ», пов'язують з хакерами, пов'язаними з російською службою військової розвідки» (Reporters sans frontiers, 2023).

Протидія інформаційно-технічній агресії РФ, яка, за влучним формулюванням у Стратегії кібербезпеки залишається «одним з основних джерел загроз національній та міжнародній кібербезпеці, активно реалізує концепцію інформаційного протиборства, базовану на поєднанні деструктивних дій у кіберпросторі та інформаційно-психологічних операцій, механізми якої активно застосовуються у гібридній війні проти України. Така деструктивна активність створює реальну загрозу вчинення актів кібертероризму та кібердиверсій стосовно національної інформаційної інфраструктури», відбувається завдяки *суб'єкам національної системи кібербезпеки*. Крім того, позитивним є *збір людей і ефективна робота у кіберпросторі – IT армія*. У кіберконфлікт залучено недержавні угруповання, більшість із яких – на стороні України, вони теж вважаються складовою IT-армії.

Отже, ключові аспекти воєнної політики РФ включають не лише традиційне поле бою, але й інформаційно-психологічну та інформаційно-технічну війну, до викликів якої Україна поступово пристосувалася. До методів українського спротиву в інформаційно-психологічній війні можна віднести невпинне виправлення і встановлення фактів щодо російського вторгнення, у тому числі, не останню роль у цьому відіграє особа президента В. Зеленського; роботу Центру протидії дезінформації при РНБО України; законодавчі зміни, спрямовані унеможливлення пропагування дій держави-агресора та поступове вирішення питання монументальної пропаганди. Протидія інформаційно-технічній агресії РФ відбувається силами суб'єктів національної системи кібербезпеки та громадянським суспільством, яке ефективно діє у кіберпросторі.

Література

- Інформаційно-психологічна боротьба у воєнній сфері : монографія / Г.В. Певцов, А.М. Гордієнко, С.В. Залкін, С.О. Сідченко, А.О. Феклістов, К.І. Хударковський. Харків: Вид. Рожко С.Г., 2017. 276 с.
- Мамонтова Е.В. Псевдоморфоз як техніка символізації у державотворчій практиці Доби Відродження. *Актуальні проблеми політики*. 2018. Вип.61. С. 34-45.
- Лютий Т. В. Мова та ідеологія. *Магістеріум. Історико-філософські студії*. 2016. Вип. 65. С. 14-22.
- Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : «Новий Світ – 2000», 2015. 488 с.
- Добровольська Г. Семантичні групи метафор в українському політичному дискурсі. *Філологічні студії*. 2017. С. 30-34. Інституційний репозитарій Одеського національного університету імені І.І. Мечникова : веб-сайт. URL : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13761/1/30-34.pdf> (дата звернення: 15.03.2023).
- Білоконенко Л. А. Пейоративна й інвективна лексика в міжособистісному конфлікті. *Філологічні студії : Науковий вісник КНУ: зб. наук. праць*. 2012. Вип. 7, ч. 2. Кривий Ріг. С. 119-127.
- Бовгиря О.О., Кирилук М.А. Евфемізми як засіб маніпуляції в німецькому політичному дискурсі. *Філологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень*. Науково-практична конференція (м. Львів, 20-21 вересня 2019 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2019. С. 35-38.
- Сасин Г.В. Інформаційна війна: сутність, засоби реалізації, результати та можливості протидії (на прикладі російської експансії в український простір). *Грані*. 2015. № 3 (119). С. 18-23.
- Маркова М.В. Інформаційно-психологічна війна: медико-психологічні наслідки та стратегії протидії. *Проблеми безперервної медичної освіти та науки*. 2016. № 4. С. 6-10.
- Прохоренко А.М. Концепт інноваційних політичних технологій та особливості впровадження їх в Україні: дис...докт.філософії. *Репозитарій (архів) Національного університету «Одеська юридична академія»*: веб-сайт. 202 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua/bitstream/handle/11300/15998/%d0%b4%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f%20%d0%9f%d1%80%d0%be%d1%85%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%90.%d0%9c.pdf?sequence=8&isAllowed=y> (дата звернення: 16.03.2023).
- Maschmeyer Lennart, Dunn Cavelty Myriam. Goodbye Cyberwar: Ukraine as a reality check. *Policy perspectives*. Vol.10/3.2022. URL: https://www.research-collection.ethz.ch/bitstream/handle/20.500.11850/549252/PP10_3_2022-EN.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 16.03.2023).
- Росія здійснює на Україну понад 10 кібератак за добу – СБУ. *Укрінформ: мультимедійна платформа інформування України*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3676108-rosiya-zdijsnue-na-ukrainu-ponad-10-kiberatak-za-dobu-sbu.html> (дата звернення: 15.03.2023).
- Росія за допомогою кібератак намагається тероризувати українців – Politico. *УНІАН: інформаційне агентство*. URL: unian.ua/techno/communications/rossiya-pri-pomoshchi-kiberatak-pytaetsya-terrorizirovat-ukraincev-politico-12106917.html (дата звернення: 16.03.2023).

Україна. Рік інформаційної війни в цифрах. *Reporters sans frontiers: веб-сайт*. URL: https://rsf.org/sites/default/files/medias/file/2023/02/Un%20an%20guerre%20information_UKR.pdf (дата звернення: 18.03.2023).

Збанацкий Ю. Испытанная в веках. К 325-летию воссоединения Украины с Россией. *Советский патриот*. 10 января 1979 г. № 3 (4839).

Schmitt M. *Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press. 2017.

References

Informatsiino-psykholohichna borotba u voieni sferi : monohrafiia (2017) [Information and psychological struggle in the military sphere: monograph] / H.V. Pievtsov, A.M. Hordiienko, S.V. Zalkin, S.O. Sidchenko, A.O. Feklistov, K.I. Khudarkovskiy. Kharkiv: Vyd. Rozhko S.H. [in Ukrainian]

Mamontova E.V. (2018). Pseudomorfoz yak tekhnika symvolizatsii u derzhavotvorchii praktytsi Doby Vidrodzhennia [Pseudomorphosis as a technique of symbolization in the state-building practice of the Renaissance]. *Aktualni problemy polityky*. Vyp.61. S.34-45. [in Ukrainian]

Liutyi T. V. (2016) Mova ta ideolohiia [Language and ideology]. *Mahisterium. Istoryko-filosofski studii*. Vyp. 65. S. 14-22. [in Ukrainian]

Novitnia politychna leksyka (neolohizmy, okazionalizmy ta inshi novotvory) (2015) [New political vocabulary (neologisms, occasionalisms and other innovations)] / I. Ya. Vdovychyn, L. Ya. Uhryn, H. V. Shypunov ta in.; za zah. red. N. M. Khomy. Lviv : «Novyi Svit – 2000». [in Ukrainian]

Dobrovolska H. (2017) Semantychni hrupy metafor v ukrainskomu politychnomu dyskursi [Semantic groups of metaphors in Ukrainian political discourse]. *Filolohichni studii*. Instytutsiinyi repozytarii Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I.I. Mechnykova : veb-sait. URL : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13761/1/30-34.pdf>. [in Ukrainian]

Bilokononko L. A. (2012) Peioratyvna y invektyvna leksyka v mizhosobystisnomu konflikti [Pejorative and invective vocabulary in interpersonal conflict]. *Filolohichni studii : Naukovyi visnyk KNU: zb. nauk. prats*. Vyp. 7, ch. 2. Kryvyi Rih. S. 119–127. [in Ukrainian]

Bovhyria O.O., Kyryliuk M.A. (2019) Evfemizmy yak zasib manipuliatsii v nimetskomu politychnomu dyskursi [Euphemisms as a means of manipulation in German political discourse]. *Filolohichni nauky: istoriia, suchasnyi stan ta perspektyvy doslidzhen*. *Naukovo-praktychna konferentsiia* (m. Lviv, 20-21 veresnia 2019 r.). Kherson: Vydavnytstvo «Molodyi vchenyi», S.35-38. [in Ukrainian]

Sasyn H.V. (2015) Informatsiina viina: sutnist, zasoby realizatsii, rezultaty ta mozhlyvosti protydii (na prykladi rosiiskoi ekspansii v ukrainskyi prostir) [Information warfare: essence, means of implementation, results and countermeasures (on the example of Russian expansion into Ukrainian space)]. *Hrani*. № 3 (119). S. 18-23. [in Ukrainian]

Markova M.V. (2016) Informatsiino-psykholohichna viina: medyko-psykholohichni naslidky ta stratehii protydii [Information and psychological warfare: medical and psychological consequences and countermeasures]. *Problemy bezpererovnoi medychnoi osvity ta nauky*. № 4. S.6-10. [in Ukrainian]

Prokhorenko A.M. (2021) Kontsept innovatsiinykh politychnykh tekhnolohii ta osoblyvosti vprovadzhennia yikh v Ukraini: dys...dokt.filosofii [The concept of innovative political technologies and features of their implementation in Ukraine: Dissertation of Doctor of Philosophy]. *Repozytarii (arkhiv) Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*: veb-sait. URL: <http://dspace.onu.edu.ua/bitstream/handle/11300/15998/%d0%b4%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f%20%d0%9f%d1%80%d0%be%d1%85%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%90.%d0%9c.pdf?sequence=8&isAllowed=y>. [in Ukrainian]

Maschmeyer Lennart, Dunn Cavelty Myriam (2022) Goodbye Cyberwar: Ukraine as a reality check. *Policy perspectives*. Vol.10/3.2022. URL: https://www.research-collection.ethz.ch/bitstream/handle/20.500.11850/549252/PP10-3_2022-EN.pdf?sequence=2&isAllowed=y. [in English]

Rosiia zdiisniuie na Ukrainu ponad 10 kiberatak za dobu – SBU (2023) [Russia carries out more than 10 cyberattacks on Ukraine per day – SBU]. *Ukrinform: multymediina platforma inomovlennia Ukrainy*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3676108-rosia-zdijsnue-na-ukrainu-ponad-10-kiberatak-za-dobu-sbu.html>. [in Ukrainian]

Rosiia za dopomohoiu kiberatak namahaietsia teroryzuvaty ukraintsiv – Politico (2023) [Russia is using cyber attacks to terrorize Ukrainians – Politico.]. *UNIAN: informatsiine ahenstvo*. URL: unian.ua/techno/communications/rossiya-pri-pomoshchi-kiberatak-pytaetsya-terrorizirovat-ukraincev-politico-12106917.html. [in Ukrainian]

Ukraina. Rik informatsiinoi viiny v tsyfrakh (2023) [Ukraine. The year of the information war in numbers] *Reporters sans frontiers: veb-sait*. URL: https://rsf.org/sites/default/files/medias/file/2023/02/Un%20an%20guerre%20information_UKR.pdf. [in Ukrainian]

Zbanatskyi Yu. (1979) Yspitannaia v vekakh. K 325-letyiu vossoedyneniya Ukrainy s Rossyey [Tested in the ages. To the 325th anniversary of the reunification of Ukraine with Russia]. *Sovetskyi patriot*. № 3 (4839). [in Russia]

Schmitt M. Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press. 2017. 638 p. [in English]

Анотація

Таркін В. П. Особливості інформаційної війни РФ та український спротив. – Стаття.

Статтю присвячено російсько-українській інформаційній війні з позиції інтегрального підходу – інформаційно-психологічної та інформаційно-технологічної.

2014–2022 рр. стали для України особливо випробувальними на інформаційному фронті, а із 24 лютого 2022 р. інформаційна війна стала невід’ємною складовою повномасштабної російсько-української війни. Росія розгорнула її у безпрецедентних масштабах – і внутрішніх, спрямованих на власне населення, і зовнішніх – з метою впливу на суспільну думку в Україні та відчайдушних пошуків союзників за кордоном. У цьому аспекті неможливо оминати і російські кібератаки. Наслідки російської кіберактивності все ж менш відчутні, ніж результати традиційних військових дій: реалії російсько-української війни вкотре це підкреслюють, однак, забезпечення національної безпеки держави неможливе без звернення уваги на ризики, пов’язаних з можливостями інформаційно-технічної війни.

В інформаційно-психологічній війні РФ використовує різні ідеологеми, міфологеми, інфологеми, метафори, пейоративи (пейоративну лексику), неологізми, евфемізми, гіберболізацію. Доповнюють картину популізм і емоційний пафос, які багато у чому перевищують раціональний контекст. На противагу цьому, українська відсіч інформаційно-психологічній агресії РФ полягає у таких діях як невпинне виправлення і встановлення фактів щодо російського вторгнення; роботи спеціальних органів, покликаних спростувати російські інформаційно-психологічні наративи; розвінчування підступних принижувальних дискурсів щодо історичних фактів; регулярне подання правдивої версії війни і розвінчування російських міфів президентом України; поступове вирішення питання монументальної пропаганди.

Ключові слова: інформаційна війна, інформаційно-психологічна війна, інформаційно-технічна війна, пропаганда, кіберпростір.

Summary

Tarkin V. P. Peculiarities of information warfare of the Russian Federation and Ukrainian resistance. – Article.

The article is devoted to the Russo-Ukrainian information war from the standpoint of an informational-psychological and informational-technological integral approach.

The years 2014–2022 have become especially testing for Ukraine on the information front, and since February 24, 2022, information warfare has become an integral component of a full-scale Russo-Ukrainian war. Russian Federation deployed it on an unprecedented scale – both internally, aimed at its own population, and externally – with the aim of influencing public opinion in Ukraine and desperately seeking allies abroad.

Cyberpolitics is a new way of conducting politics: the activities of states are becoming increasingly virtual, and unequal access to the cyber sector reflects the distribution of state powers at the international level. The consequences of Russian cyber activity are still less tangible than the results of traditional military actions: the realities of the Russo-Ukrainian war once again emphasize this, however, ensuring the national security of the state is impossible without paying attention to the risks associated with the possibilities of information and technical warfare.

In the information and psychological warfares, the Russian Federation uses various ideologemes, mythologemes, infologemes, metaphors, pejoratives (pejorative vocabulary), neologisms, euphemisms, and hyperbolization. The picture is complemented by populism and emotional pathos, which in many ways exceed the rational context. In contrast to this, the Ukrainian response to the informational and psychological aggression of the Russian Federation consists in such actions as relentless correction and establishment of facts regarding the Russian invasion; the work of special agencies designed to refute Russian informational and psychological narratives; debunking insidious derogatory discourses about historical facts; regular presentation of the true version of the war and debunking of Russian myths by the President of Ukraine; gradual solution to the issue of monumental propaganda.

Key words: information warfare, information-psychological warfare, information-technical warfare, propaganda, cyberspace.